

©The Authors

მეტაფიზიკა და ეპისტემოლოგია Metaphysics and Epistemology

თამარ ბარბაქაძე

ივანეჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის, ფილოსოფიის საბაკალავრო პროგრამის
კურსდამთავრებული

ანოტაცია

ნაშრომი ეძღვნება ფილოსოფიის არსის პრობლემას და ფილოსოფოსობის სპეციფიკის გააზრებას. ფილოსოფიის განსაზღვრას იწყება ენობრივი ანალიზიდან აღმნიშვნელისა და აღსანიშნის განსხვავების ხაზგასმით და აჩვენებს, რომ ფილოსოფიის არსის გაგება შეუძლებელია მხოლოდ ეტიმოლოგიური განმარტებით. ტექსტში ფილოსოფია წარმოჩნდება როგორც უწყვეტი კითხვის პროცესი, რომელიც ადამიანის თავისუფალ აზროვნებას ეფუძნება. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა მარტინ ჰაიდეგერის ხედვას ფილოსოფიის განუსაზღვრელი ბუნების შესახებ და ძველი ბერძნული აზროვნების წესის მნიშვნელობას, როგორც ფილოსოფიასთან მიახლოების გზას.

საკვანძო სიტყვები: არსი, ფილოსოფია, სიბრძნე.

ფილოსოფიის არსი და ფილოსოფოსობის პრობლემა

ზოგადად, როცა რაიმეს არსის განსაზღვრას ვცდილობთ, ამ შემთხვევაში არ აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა, ეს ფილოსოფია იქნება, ხელოვნება, თუ სულაც რაიმე

გრძნობად-კონკრეტულ სინამდვილეში მოცემული ნივთი, გვიწევს ჩავიდეთ მის საფუძველში, ამოვიცნოთ არა აღმნიშვნელი, ე.ი. თავად სიტყვა, არამედ აღსანიშნის არსი. თუმცა თავის მხრივ, აღსანიშნის წვდომა რომ შევძლოთ, აღმნიშვნელსაც არ უნდა ავუაროთ ზედაპირულად გვერდი და მისი დაკვირვებაც უნდა ვცადოთ. მაშასადამე, ჯერ უნდა გავიგოთ, თავად სიტყვა ფილოსოფია რას გვეუბნება.

ეს ძველი ბერძნული სიტყვა ნიშნავს „სიბრძნის სიყვარულს“. როგორც ვხედავთ, ესეც საკმაოდ ღრმა შინაარსს უნდა ატარებდეს და მაშინ ხომ შეგვიძლია გავჩერდეთ, დავკმაყოფილდეთ თავად ამ განმარტებით და ვთქვათ, რომ ფილოსოფიის არსი სიბრძნის სიყვარულია, რაღა საჭიროა ამაზე მეტი ძიება ან დაკვირვება? მეტი დაკვირვება მართლა აღარ იქნებოდა საჭირო, რომ არ დაბადებულიყო ჩვენს გონებაში უკვე შემდეგი კითხვები: თუ ფილოსოფია სიბრძნის სიყვარულია, ეს თავად სიბრძნე რაღაა? ვთქვათ და გავიგეთ, რა არის სიბრძნე. მაშინ სიყვარული რა არის? ან მათი ურთიერთქმედების, ე.ი. ფილოსოფოსობის სპეციფიკა რაღაში მდგომარეობს? ამ კითხვების გაჩენის შემდეგ ვხვდებით, რომ მანამ ვერ გავჩერდებით, სანამ მათზე პასუხებს არ ვიპოვით. მაგრამ იქნებ მერეც ვერ გავჩერდეთ? კითხვები ხომ სულ იარსებებს? იქნებ თავად ეს „ვერგაჩერება“ ფილოსოფიის არსი? გამოდის, უნდა ვეცადოთ ამ „ვერგაჩერების“ მიზეზი ვნახოთ და ამ მიზეზის დაკვირვება დავიწყოთ. მაგრამ ისმის კითხვა: თუ ჩვენ ჯერ ვერც კი შევძელით ფილოსოფიის არსის ამოცნობა, ფილოსოფოსობა როგორღა შეგვიძლია?

საქმე ისაა, რომ შეიძლება ჯერ ჩვენ ადამიანური ყოფიერების არსიც არ შეგვიცვნიან, მაგრამ თავს მაინც ადამიანებად ვთვლით. მაშინ შეგვიძლია თუ არა, რომ ფილოსოფიის არსის შეცნობის გარეშე ვიფილოსოფოსოთ? ალბათ, ლოგიკურად ეს შეუძლებელი იქნებოდა, რადგან თუ რაღაც კონკრეტული საგნის არსი არ გესმის, მაშინ როგორ შეგიძლია ამ საგნის თავისებურებებით იხელმძღვანელო? მაგრამ საპირისპიროდ, ჩვენ ხომ შეგვიძლია ფილოსოფოსობის ზოგადი სპეციფიკა მაინც გავიგოთ, თუნდაც მხოლოდ სხვებზე დაკვირვებით და საწყისში „მიმბაძველი“ ფილოსოფოსები მაინც ვიყოთ? აი, მაგალითად, დავაკვირდეთ პლატონის დიალოგებში სოკრატეს მიერ კითხვების დასმის სპეციფიკას და ცოტა ხნით ვეცადოთ, მას „მივბაძოთ“? მერე კი ამ მიბაძვასაც მოვრჩეთ და უშუალოდ ჩვენ მიერ

დასმულ კითხვებზე დავიწყოთ დაკვირვება? ე.ი. გამოდის, მაშინ როცა ჩვენ ვსვამთ კითხვას-რა არის ფილოსოფია, გავდივართ ჩვენს თავს გარეთ, ვეცნობით ფილოსოფიის ისტორიას ან ცნობილი ფილოსოფოსების ნააზრევს, ვაკვირდებით მათ კითხვებს, ცოტა ხანი „ვბამავთ“ კიდევ მათ, მაგრამ მერე გვახსენდება, რომ კითხვები ჩვენც გვაქვს და ისევ ჩვენს თავს ვუბრუნდებით და ჩვენს მთავარ კითხვას-რა არის ფილოსოფია? გამოდის, ფილოსოფოსობის მთავარი მიზანი ის ყოფილა, მიეხვედრებინა ჩვენთვის, რომ მართალია აქ ჩვენს საკუთარ კითხვებს ენიჭება ყველაზე დიდი მნიშვნელობა, თუმცა პარადოქსულია, რომ ამას მხოლოდ მას შემდეგ ვაცნობიერებთ, რაც სხვების დაკვირვებას მოვრჩებით. რატომ ხდება ასე? ალბათ იმიტომ, რომ მხოლოდ ამ შემთხვევაში ვიაზრებთ, რომ რაგინდ დიდ ფილოსოფოსთანაც არ უნდა გვქონდეს საქმე, ჩვენს საკუთარ კითხვებს ის მაინც ვერ უპასუხებს, რადგან ფილოსოფოსობას თუ რაიმეს ვუწოდებთ საერთოდ, ალბათ მხოლოდ ჩვენს საკუთარ გამბედაობას აზროვნებაში. ის, რომ ძალიან დიდი ხნის წინ თალესმა გახედა და მითოსური აზროვნებიდან „ლოგოსურ“ აზროვნებაზე გადავიდა, მე არაფერს მაძლევს მანამ, სანამ ამგვარად მეც არ მოვიქცევი და მეც არ გავბედავ ავტორიტეტებისგან დამოუკიდებელ აზროვნებას.

ალბათ, ფილოსოფიასთან დაკავშირებით ჩვენ მხოლოდ მისი ამ ზოგადი სპეციფიკის წვდომა შეგვიძლია, დანარჩენი ჩვენთვის დაფარულია, მაგრამ იქნებ ამას მხოლოდ იმიტომ ვამბობთ, რომ თავი გავიმართლოთ, ან ჩვენ „უცოდინრობა“ გავიმართლოთ? რა თქმა უნდა, შეგვიძლია ერთ-ერთ მიზეზად ესეც ჩავთვალოთ, მაგრამ ამაზე მეტად ამ დაკვირვებაში ფილოსოფიის განუსაზღვრელი, თავისუფალი არსის გაცნობიერება უფრო ჩანს, ვიდრე ცოდნის სიმწირისა.

თუ დავაკვირდებით, ადამიანები ფილოსოფოსობას იწყებენ კითხვით: რა არის ფილოსოფია? და მერე ამ კითხვითვე ამთავრებენ. მარტინ ჰაიდეგერს აქვს ნაშრომი სათაურით: „რა არის ეს ფილოსოფია?“ მაგრამ მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ აქ შეიძლება გაგვიჩნდეს წინაგანცდა, რომ იგი რაიმე კონკრეტულ, პირდაპირ, განსაზღვრულ პასუხს მოგვცემს ამ კითხვაზე, ჰაიდეგერი ასე არ იქცევა, რაც ალბათ ისევ ფილოსოფიის, როგორც განუსაზღვრელი ბუნების მქონე დისციპლინის სპეციფიკიდან გამომდინარეობს. ამის საპირისპიროდ, ჰაიდეგერი მხოლოდ

გვთავაზობს გზას, რომლითაც ჩვენ შევძლებთ დავუახლოვდეთ ფილოსოფიას. ეს გზა ძველი ბერძნული აზროვნების წესის დაკვირვებაზე გადის. თუ რატომ, ამ კითხვაზე რამდენიმე პასუხის გაცემა შეგვიძლია. ერთი მხრივ, ვიცით, რომ თავად ტერმინი „ფილოსოფიაც“ ძველი ბერძნულია და შესაბამისად საჭირო ხდება მისი კონტექსტუალური გაგებაც, მაგრამ მეორე მხრივ, თავად კითხვის ფორმულირებასაც თუ დავაკვირდებით, რომელიც ჟღერს ასე: „რა არის ეს ფილოსოფია?“ დავინახავთ და პრინციპში, თავად ჰაიდეგერიც გვეტყვის ამას, რომ თავად ეს კითხვაც ძველი ბერძნულია თავისი ფორმით: „ეს არის შეკითხვის ის ფორმა, რომელიც სოკრატემ, პლატონმა და არისტოტელემ განავითარეს. ისინი კითხულობდნენ რა არის ეს-მშვენიერება? რა არის ეს- შემეცნება? რა არის ეს-ბუნება? რა არის ეს-მოძრაობა?“ (ჰაიდეგერი,1972: 270).

გასაგებია, რომ ეს კითხვა განსხვავებულია თავისი ფორმით, მაგრამ საინტერესოა, რატომ იწვევს ჩვენში ამხელა ინტერესს მისი ეს განსხვავებულობა? საქმე იმაშია, რომ ამ კითხვით საკითხის დაყენება ხდება უშუალოდ არსთან მიმართებით, არა რაიმე საგნის გარეგნულ აღმნიშვნელებთან, არამედ აღსანიშნთან მიმართებით. ყოველივე ამის საფუძველზე გვისაბუთებს ჰაიდეგერი სწორედ იმ თაური მოაზროვნების აზროვნების წესის წვდომის აუცილებლობას, მაგრამ ჩვენში მაინც ჩნდება კითხვები, რომელთაც უპასუხოდ ვერ დავტოვებთ, თუ მართლა გვინდა ამ დიდი ფილოსოფოსის მიერ მოცემული ერთგვარი „დავალების“ შესრულება. დავაყენოთ საკითხი ასე: თუ, ერთი მხრივ, ვამბობთ, რომ ჰაიდეგერი არ გვამღევეს კონკრეტულ განსაზღვრებას ფილოსოფიისა, რადგან ამით ჩარჩოებში არ მოგვაქციოს და გვამღევეს მხოლოდ გზას ფილოსოფიის არსის წვდომისა, ბუნებრივად გაგვიჩნდება კითხვა: თავად ეს გზა ხომ არ გამოდის ჩვენი ჩარჩოებში მოქცევა? ე.ი. მაშინ, როცა ეს დიდი გერმანელი ფილოსოფოსი თავად ტერმინის, „ფილოსოფიის“ როგორც ასეთის, წვდომის გზად მხოლოდ ძველი ბერძენი, თაური მოაზროვნების წესის გაგებას გვისახელებს, ამით ხომ არ გვზღუდავს იგი? საქმე ისაა, რომ ჰაიდეგერისთვის ძველი ბერძნული ფილოსოფია ყველაფერია შეზღუდულობის გარდა. გამომდინარე აქედან, ჩვენთვის ამგვარი გზის დასახვით მას ჩვენი თავისუფლებასთან ზიარება თუ სურს მხოლოდ და არა- შეზღუდულობა ან

ჩარჩოებში მოქცევა: „ეს გადმოცემა არ მოგვაქცევს წარსულის უცილობელი ზეგავლენის და იძულების ქვეშ. გადმოცემა, délivrer, არის განთავისუფლება, სახელდობრ საუბრის თავისუფლებაში ყოფილთან“ (ჰაიდეგერი, 1972:269)

ამასთან, აუცილებელია დავაკვირდეთ იმ საფუძველსაც, რომლიდანაც იწყება ფილოსოფოსობა. ეს საფუძველი, აქამდეც ხშირად გაგვიგია, რომ გაკვირვებაა. მაგრამ რა ტიპის გაკვირვებაა აქ საუბარი? ამ კითხვას იმიტომ ვსვამთ, რომ ვხედავთ, ჩვენს საზოგადოებაშიც ბევრს გვიკვირს და თან ბევრი რამ, მაგრამ ყველა ხომ არ ვართ ფილოსოფოსები? ყოველ შემთხვევაში გაცნობიერებული ფილოსოფოსები მაინც. მაშინ ამ თაური მოაზროვნეების გაკვირვებას რა სპეციფიკა გააჩნდა?

საქმე ისაა, რომ ბერძნებს უკვირდათ ისეთი რაღაცები, რაც „წესით“ არ უნდა გაკვირვებოდათ. მათთვის ჩვეულებრივიც უჩვეულო იყო: „სწორედ ეს, რომ ყოფიერების გამოჩენაში არსებული გვევლინება პირველ ყოვლისა და მხოლოდ ეს იწვევდა ბერძნებში გაკვირვებას“ (ჰაიდეგერი, 1972:272). ისმის კითხვა: რატომ წარმოედგინათ მათ ერთი შეხედვით ჩვეულებრივიც უჩვეულოდ? საქმე ისაა, რომ, როგორც აქამდეც არაერთხელ იქნა ხსენებული, ფილოსოფიაში ჩვენ ვნახულობთ თავისუფლებას. მაგრამ რისგან განთავისუფლება იგულისხმება აქ? აქ იგულისხმება განთავისუფლება ილუზორული ცოდნისგან. აი, მაგალითად პლატონის დიალოგები ვიცით, რომ ეძღვნება არაერთ უმნიშვნელოვანეს მსოფლმხედველობრივ საკითხს- სამართლიანობის, სიყვარულის, მშვენიერების თუ ა.შ. პრობლემებს. ეს საკითხები ზედაპირულად ადამიანებს შეიძლება სრულიად ჩვეულებრივ საკითხებად ეჩვენებოდეთ და ჰქონდეთ წარმოდგენა, რომ იციან, მაგალითად, რა არის სამართლიანობა, თუმცა პლატონის დიალოგები მუდამ საპირისპიროში გვარწმუნებენ ხოლმე. აი, ძველი ბერძენი ფილოსოფოსები კი განთავისუფლებული არიან იმ წარმოდგენისგან, რომ ზუსტად იციან ამა თუ იმ საკითხის არსი და შესაბამისად ეს მათ აძლევს იმის თავისუფლებას, რომ გაიკვირონ, ერთი შეხედვით „გაუკვირვებელი“. ამგვარ გაკვირვებაში შეგვიძლია დავინახოთ ფილოსოფოსობის სპეციფიკაც, რომელიც კიდევ ერთ რამეზე მიგვანიშნებს, კერძოდ იმაზე, რომ ამ გაკვირვების საფუძველზე წარმოშობილი

კითხვები ფილოსოფიისთვის ტვირთი კი არა, შემეცნების ახალი შესაძლებლობაა, შესაბამისად იგი სიხარულით იღებს მათ, მაშინ, როცა ადამიანთა უმეტესობისთვის კითხვები სწორედ ტვირთად და საშიშროებად ქცეულა. ვაითუ, ვერ შევძლოთ მათზე პასუხების გაცემა? პასუხგაუცემელი კითხვები კი რეალურად ყველაზე დასაფასებელი არიან, რადგან სწორედ ისინი ატარებენ ყველაზე ღრმა შინაარსს.

ფილოსოფოსობის განსხვავებულ სპეციფიკას და მისი საწყისის საინტერესო განსაზღვრებას გვაძლევს ქართველი ფილოსოფოსი შალვა ნუცუბიძე თავის შრომაში „ფილოსოფოსობა როგორც პრობლემა“. უპირველესი, რაზეც ყურადღებას ამახვილებს, არის ის, რომ „ფილოსოფოსობა ადამიანის საქმეა, ე.ი. უფრო მაღალ საფეხურზე იგი აღარ იქნებოდა საჭირო, ხოლო უფრო დაბალ საფეხურზე ჯერ კიდევ არ იქნებოდა აუცილებელი“ (ნუცუბიძე, , 1979:214). გამოდის, რომ ფილოსოფია პრინციპულად ადამიანის საქმეა, მაგრამ ამგვარმა მიდგომამ ხომ შეიძლება პრობლემებიც წარმოშვას? მაგალითად, შეიძლება ადამიანმა ფილოსოფიის, როგორც ჭეშმარიტების წვდომის გზის მოძებნის საკუთარ თავთან და საკუთარ ჭეშმარიტებასთან გაიგივება დაიწყო, რითაც იგი დაკარგავდა შანსს ფილოსოფიის სპეციფიკის შეცნობისა. ამგვარ პრობლემებზე შალვა ნუცუბიძეც ამახვილებს ყურადღებას, თუმცა სანამ აქამდე მივალთ, უნდა გავიგოთ, თუ რა არის ფილოსოფოსობის საწყისი წერტილი ამ ფილოსოფოსის თვალსაზრისით.

უკვე აღინიშნა, რომ „ფილოსოფოსობა ადამიანის საქმეა“, მაშასადამე იგი „ეხება და ემთხვევა ადამიანურს“ (ნუცუბიძე, 1979:214), მაგრამ აქ საინტერესო ჯერ იმის მოაზრებაა, თუ რა იგულისხმება ამ „ადამიანურში“. ამის ახსნას თავად ავტორი გვთავაზობს ნაშრომში: „ადამიანური განსაზღვრულობისა და შეზღუდულობის ტოლმნიშვნელოვანია. სწორედ ეს შეზღუდულობაა ფილოსოფოსობის პრობლემის საწყისი წერტილი“ (ნუცუბიძე, 1979:214). ე.ი. გამოდის, რომ ადამიანი, მას შემდეგ, რაც იგი აცნობიერებს საკუთარ შეზღუდულობას, იწყებს დაახლოებას ფილოსოფიასთან და შესაბამისად ისეთი რამის პოვნას მასში, რასაც საკუთარ თავში ვერ პოულობს. ასეთ რამედ შეგვიძლია თავისუფლებაც ჩავთვალოთ. თუმცა ყოველივე ამის ფონზე, შეიძლება ლოგიკურად დაგვებადოს აზრი იმის შესახებ, რომ აუცილებელი ხდება ფილოსოფიისკენ საკუთარი „ადამიანურობის“ დათრგუნვის

გზით ვისწრაფოთ, ე.ი. ჩვენთვის მნიშვნელოვანი ხდება ჩვენივე შეზღუდულობის დათრგუნვა, რადგან მხოლოდ და მხოლოდ ამ გზით თუ შევძლებთ თავისუფლებასთან ზიარებას, თუმცა ეს ასე არაა და ფილოსოფიამდე მისაღწევად რაიმეს დათრგუნვა არ გვჭირდება და ამას თავად შალვა ნუცუბიძეც გვეუბნება: „სპეციფიკურ-ადამიანური არის ის ნიადაგი, რომელზეც, შემდეგ გამოსაკვლევ დაპირისპირებებსა და მის საფეხურებში, გამოჩნდება ის მიმართულება, დაპირისპირებულობაზე მაღლა მდგომისაკენ რომ მივყავართ“ (ნუცუბიძე, 1979:215). გამოდის, რომ სწორედ ამ ადამიანური ყოფიდან უნდა დავიწყოთ დაახლოება ფილოსოფიასთან, თუმცა თან ისე, რომ ზუსტად გვქონდეს გაცნობიერებული ჩვენი მიზანი და ფილოსოფიას, მართლაც როგორც თავისუფლებას, ისე ვესწრაფვოდეთ. საკუთარი მიზნის გაუცნობიერებლობა უნდა იყოს მიზეზი იმ პრობლემისა, რომელზეც შალვა ნუცუბიძე ამახვილებს ყურადღებას, რომ დღესდღეობით „უფრო მეტად ფილოსოფიის სკოლები გვაქვს, ვიდრე თვით ფილოსოფია“ (ნუცუბიძე, 1979:216). რა უნდა იყოს ფილოსოფიურ სკოლებში ფილოსოფიის ვერდანახვის მიზეზი? როგორც ქართველი ფილოსოფოსი გვიხსნის, ფილოსოფიური სკოლა როგორც ასეთი, ყოველთვის განსაზღვრულია გარკვეული თვალსაზრისებით, ადამიანი კი ფილოსოფოსობას იმიტომ იწყებს, რომ საკუთარი განსაზღვრულობიდან ფილოსოფიურ თავისუფლებას ეზიაროს და რაღა გამოვა, თუ მას საკუთარი განსაზღვრულობიდან ისევ ახალ განსაზღვრულობაში მოუწევს გადასვლა?

ყოველივე ზემოთხსენებულიდან გამომდინარე კიდევ უფრო მნიშვნელოვანმა პრობლემამაც შეიძლება იჩინოს თავი, რომელიც ზემოთ უკვე აღინიშნა მცირედ. კერძოდ იმან, რომ შეიძლება ფილოსოფიისკენ მიმავალმა ადამიანებმა ფილოსოფია აღიქვან არა როგორც თავისთავადი, სუბიექტისგან დამოუკიდებელი რამ, არამედ როგორც სუბიექტზე და მის ჭეშმარიტებაზე დამოკიდებული. შესაბამისად ასეთმა ადამიანებმა შესაძლოა თავიანთი ჭეშმარიტების ფილოსოფიურ ჭეშმარიტებად გამოცხადება დაიწყონ. ამასთან დაკავშირებით შალვა ნუცუბიძე გვეუბნება, რომ: „თუ ადამიანი შეიძლება ჭეშმარიტებას დაეუფლოს, ამით თვით ჭეშმარიტება ადამიანური როდი გახდება“ (ნუცუბიძე, 1979:220-221). გამოდის ფილოსოფოსობის

დაწყებასთან ერთად აუცილებელია კარგად გვეჩვენოს გაცნობიერებული ის, რომ „ფილოსოფოსობა არსებობს ადამიანებისათვის, მაგრამ არაა ადამიანურით განსაზღვრული“ (ნუცუბიძე, 1979:221).

ამასთან, მნიშვნელოვანია მცირედ შევეხოთ იმასაც, რაც არსებობდა ფილოსოფიის წინ. ამ შემთხვევაში მითოსურ ცნობიერებას ვგულისხმობ. მიუხედავად იმისა, რომ გავრცელებულია აზრი, ფილოსოფიის მითოსთან დაპირისპირების გზით წარმოშობის შესახებ, რაც ცხადია, ჭეშმარიტადაც მოსჩანს, მაინც შეუძლებელია ვერ შევნიშნოთ ის მსგავსებები, რაც არსებობს ფილოსოფიურ და მითოსურ ცნობიერებას შორის. მაგალითად, ორივე მათგანი წარმოიშვება ადამიანის ცნობისმოყვარეობის, მისი კითხვების საფუძველზე, თუმცა ზუსტად აქ შეიმჩნევა ძირითადი განსხვავებაც მათ შორის. კერძოდ, ის, რომ იმ ადამიანისთვის, რომელიც საკუთარი ცნობისმოყვარეობის დაკმაყოფილებას მითოლოგიიდან მიღებული პასუხებით ცდილობს, ადვილი შესამჩნევია, რომ კითხვები ტვირთად ქცეულა, რადგან სხვა შემთხვევაში იგი ვერ დაკმაყოფილდებოდა მხოლოდ და მხოლოდ მითიდან მიღებული პასუხებით. ფილოსოფოსი გურამ თევზაძე თავის წიგნ „ანტიკურ ფილოსოფიაში“ აღნიშნავს, რომ: „მითოსი იმის გააბსოლუტურებაა, რასაც გონება გამოცდილების დავალებით და წარმოსახვის საშუალებით სამუშაო ჰიპოთეზად ადგენს“ (თევზაძე, 1995:21). მისი ეს ფრაზაც უკვე ნათლად მიგვანიშნებს იმაზე, რომ მითოლოგია მხოლოდ ფორმალურ პასუხებს სცემს კითხვებს და რომ ოდესღაც აუცილებლად მოხდება ამ კითხვების რადიკალიზაცია. ეს კი უკვე ფილოსოფიის პრეროგატივაა და იგი ზუსტად იმით უპირისპირდება მითოსურ ცნობიერებას, რომ ახდენს კითხვების რადიკალიზებას.

თუმცა აქაც უნდა აღვნიშნოთ აუცილებლად, რომ ბერძნული მითოლოგია მაინც თავის განსაკუთრებულ ხიზლს ატარებს, რომელიც განსხვავდება სხვა ქვეყნების მითოლოგიების „აღვირახსნილი და ყოველი ზომიერების გადამლახველი ფანტასტიკისგან“ (დანელია, 1926:41). ბერძნები მითოლოგიაშიც კი ცდილობენ რაც შეიძლება მეტი ელემენტი შეიტანონ რეალობისა. სწორედ ეს ქმნის მის სპეციფიკასა და განსაკუთრებულ ხიზლს. სწორედ ამას გულისხმობს ფილოსოფოსი სერგი დანელია, როცა ამბობს, რომ: „სწორედ მას აქვს უფრო ძლიერი წარმოსახვის ნიჭი,

ვინც გონიერების ჩარჩოების მიუტოვებლად გვხიბლავს თავისი ნაწარმოებით“(დანელია, 1926:42). შედეგად, ვხვდებით, რომ ფილოსოფოსობის მოწოდება ამ ადამიანებში ოდითგანვე შეიმჩნეოდა და იგი ამოზრდილი იყო არა მხოლოდ იმ სოციალურ-პოლიტიკური ვითარებიდან, რაც მაშინ სუფევდა, არამედ თავად ადამიანთა სურვილიდან, დაკვირვებოდნენ თავიანთ კითხვებს და მაშასადამე, თავიანთ თავებს, შედეგად კი ეპოვათ თავისუფლება, რადგან მხოლოდ კითხვებზე დაკვირვებით, გონების ვარჯიშით, „აზროვნებაზე აზროვნებით“ თუ მიხვდებით იმას, რომ ერთადერთი შეზღუდვა არსებობს მხოლოდ და ესაა ის, რომელიც ჩვენივე ნებით შევქმენით ჩვენივე გონებაში, ამის მიხვედრა კი საკუთარი თავისუფალი „მეს“ შეცნობის ტოლფასია.

Tamar Barbakadze

The essence of philosophy and the problem of philosophizing

summary

This paper explores the essence of philosophy by focusing on the act of philosophizing rather than fixed definitions. It argues that philosophy cannot be reduced to its etymological meaning as “love of wisdom,” since such a definition immediately generates deeper questions about wisdom, love, and their relation. Drawing on Martin Heidegger, the paper presents philosophy as an open and undefined discipline, approached through the Greek mode of questioning that seeks the essence of things rather than their external signs. In dialogue with Shalva Nutsunidze, philosophy is further understood as a fundamentally human activity that begins with the recognition of human limitation and strives toward freedom without denying its human grounding. The contrast between mythological and philosophical thinking highlights philosophy’s distinctive role in radicalizing questions rather than settling them with ready-made answers. Ultimately, the paper defends philosophizing as an act of intellectual courage and self-reflection, through which individuals gain freedom by thinking independently and critically about their own questions.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ჰაიდგერი მ., რა არის ეს ფილოსოფია? თბილისი, მიმომხილველი 6-9 თსუ, 1972 .;
2. ნუცუბიძე შ., შრომები II, თბილისი, გამომც. „მეცნიერება“; 1979;
3. თევზაძე გ., ანტიკური ფილოსოფია, თბილისი, გამომც. „მეცნიერება“, 1995.;
4. დანელია ს., ანტიკური ფილოსოფია სოკრატის წინ, ტფილისი, უნივერსიტეტის გამომცემა, 1926 .